

МУҲАММАД ЮСУФ

САЙЛАНМА

*Шеърлар
Достонлар
Шоир ҳақида хотиралар*

**«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 2007**

Сайланма: Шеърлар. Достонлар. Хотиралар. — Т.: «Шарқ», 2007. - 288 б.

Ўзбекистон халқ шоири марҳум Муҳаммад Юсуф номини билмаган, лоақал у ёзган шеърларнинг бир сатрини хиргойи қилмаган юртдошимиз йўқ бўлса керак. «Сайланма»нинг ушбу тузатилган қайта нашрига шоирнинг китобхонлар томонидан самимий қаршиланган энг сара шеърлари, «Кўхна қудуқ» ва «Қора қуёш» достонлари, шунингдек шоир ҳақида замондошлари ёзган хотиралар киритилди.

ISBN 978-9943-00-083-4

© «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти, 2007.

**БУ ХУШ ОНЛАР
БИР ТУШДАЙИН ЎТДИЮ
КЕТДИ...**

**Андижон вилояти, Марҳамат тумани,
Умрзоқ Қорабоев ширкат хўжалиги,
Қовунчи қишлоғи**

Энахон ая Сотиболдиевага

Муҳтарама Энахон ая!

Бошингизга тушган оғир мусибат — азиз фарзандингиз, халқимизнинг ардоқли шоири Муҳаммад Юсуфнинг бевақт ўлими муносабати билан Сизга, оила аъзоларингизга, барча яқинларингизга чуқур ҳамдардлик билдираман.

Ўғлингиз Муҳаммаджон ноёб истеъдод эгаси, одамларга меҳрибон, софдил, мард ва камтарин инсон эди. Шу боис бу мудҳиш хабар шоирнинг кўплаб дўстлари ва мухлислари каби менинг ҳам қалбимни ларзага солди. Унинг ёрқин хотираси барчамизнинг қалбимизда доимо сақланади. Сизга Яратганимиздан сабр-тоқат ва бардош тилайман.

**Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти.**

СЎЗ БОШИ

Муҳаммад Юсуф деган шоир шеърятга қандай кириб келганини адабиётимиз сезмай ҳам қолди. Аммо у тезда, ҳаммани ҳайрон колдириб, оғизга тушиб кетди. Унинг ижоди ҳақида гап кетганда, кўнинча қўшиқларини тилга оладилар. У қўшиқ ёзган ҳам, ўзини қўшиқчи шоир ҳисоблаган ҳам эмас. Унинг ёзганлари ниҳоятда долзарб мавзуда, ўта жиддий, аммо халқ дилига жуда яқин ва равон тилда ёзилган. Шунинг учунми, хофизлар уларни қўшиққа солиб юбордилар. Бу қўшиқлар қўшиқчиликни ҳам баланд поғоналарга олиб чиқди. Қанча-қанча хофизларни элга танитди.

Муҳаммад Юсуф қўшиқлари билан эмас, аввало халқ дардини баралла айтган, юрт муҳаббатини ҳеч кимга ўхшамаган мисраларда таърифлаган шеърлари билан танилди, шуҳрат қозонди.

Муҳаммаднинг шеърлари бир қарашда жуда содда, жўн ёзиладиганга ўхшаб туюлади. Аммо унга ўхшатиб ёзиб кўрингчи? Қўлингиздан келмайди! Унинг осон ёзиладиганга ўхшаб кўринган мисралари мухлисларйни йиғлатди, кулдирди, ўз оғушига тортиб олди.

Одамлар унинг шеърларини ҳаяжонсиз ўқимайдиган, китобларини дўконлардан қидириб юрадиган бўлдилар.

Муҳаммад Юсуф Худо берган қобилият эгаси эканлигига ўзим гувоҳ бўлганман. Бир даврада Чўлпоннинг «Кўклам» шеъри тўғрисида гап борди. У менинг таърифимдан таъсирланиб кетдим, ичкари хонага кириб кетди-да, 10—15 дақиқа ўтгач чиқиб, қўлимга «Кўкламойим» шеърини тутқазди. Уни менга бағишлаганини айтди. Шеърни ўқиб, кўзимдан ёш чиқиб кетганди ўшанда.

Муҳаммаджон камдан-кам туғиладиган истеъдод эгаси бўлиш билан бирга, камдан-кам шоирда учрайдиган хислат эгаси — шуҳратдан қочадиган камсукум инсон эди. У шуҳратнинг эмас, шуҳрат унинг ортидан қувиб юарди.

Муҳаммаджоннинг ёшлик, йигитлик йиллари Тошкентдай шахри азимда ўтди. У шу ерда омадини, бахтини, шон-шуҳратиини топди. Шошнинг болахоналарида «шоир» деган унвонга эришди:

*Мени шоир қилган қумсувоқ
Болахоналаринг бор бўлсин.*

Ва бу юртдан бир умр бурчдор эканлигини бир умр ҳис қилиб яшади:

*Қирқ йил қуллуқ қилсам ҳам агар
Узолмасман сендан қарзимни.*

Муҳаммад Юсуф бахтли, омадли шоир. Унга мустақил юртини, озод халқини кўриш насиб этди. Юртининг энг улуғ байрамларида унинг қўшиқлари баралла янграйдиган бўлди. Ўзбекистон ҳақидаги шеърини ёшлар ҳатто ўз мадҳияларига айлантириб юбордилар. Шу ўринда ҳурматли юртбошимизнинг бу камсукум шоирга шахсан эътиборини айтмай бўлмайди. Шоир Муҳаммад Юсуфга Президентимизнинг меҳрлари бобомиз Улуғбек ҳақидаги қўшиқни эшитган пайтларидаёқ тушган эди. «Халқ шоири» унвонини ҳам мамнуният билан унга ўзлари топширган эдилар.

Муҳаммад Юсуфнинг нашр этилган барча китоблари қўлмақўл бўлиб кетган. «Сайланма»нинг 1-китобини шоирнинг ўзи нашрга тайёрлаган эди. «Сайланма»нинг ушбу тўлдирилган, қайта ишланган нашрига эса унинг устозларининг ҳамда унинг шеърлари билан танилган машҳур ҳофизларнинг хотиралари ҳам киритилди.

Озод Шарафуддинов,
Ўзбекистон Қаҳрамони.

ЯНГИ ЙИЛ КЕЧАСИ

Кўнгил маъюс тортди йилнинг сўнгида,
Билмам, ниманг билан сеҳрладинг, қор.
Бугун куппа-кундуз кўзим ўнгида,
Яна бир ёшимни ўғирладинг, қор.
Қирқинчи қасримга ўтайми энди,
Кечаги ёшлигим эртаки энди?..

Баҳорим етгудек қўлим узатсам,
Етолмай дилимни не деб юпатсам.
Лайлаққор, азизим, ғалат байрам бу —
Кулиб кузатсамми, йиғлаб кузатсам...
Дардим жим ичимга ютайми энди,
Кечаги ёшлигим эртаки энди?

Сўрсанг, севинчимдан ўкинчим кўпроқ,
Сендан-да кумушроқ сочимдаги оқ.
Йилим келмай туриб, йилим кетмоқда,
Кўзда табассум-у киприкда титроқ.
Мен ҳам сал шошдим-да, қайтайми энди,
Кечаги ёшлигим эртаки энди?

Янги йил,
Келавер қандай келсанг ҳам,
Кимлар етди сенга, кимлар етмади.
Сен янги йўлдошсан, сен янги ҳамдам,
Йўқлаб келганингни ўзи бир байрам.
Қулоғингга бир гап айтайми, энди,
Кечаги ёшлигим эртаки, энди...

ХАЛҚ БЎЛ, ЭЛИМ

Қадим юртга қайтсин қадим наволарим,
Қумлар босиб қуримасин дарёларим.
Алпомишга алла айтган момоларим
Руҳини шод этай десанг — халқ бўл, элим!..

Дунёга боқ, қадди сендек ким бор яна,
Довруғи ҳам дарди сендек ким бор яна.
Халқ бўлишга ҳадди сендек ким бор яна,
Мозийни ёд этай десанг — халқ бўл, элим.

Сен тебратган бешигини Соҳибқирон,
Сенинг боланг юлдузларга қўйган нарвон.
Бир майизни қирққа бўлган бир тану жон —
Кунларингга қайтай десанг — халқ бўл элим.

Дарё бўлиб жўшгин энди завқи улуғ,
Байрамингда севинч кўз ёшингга қуллуқ,
Юртим деган жасур Юртбошингга қуллуқ,
Унга қанот бўлай десанг — халқ бўл, элим.

Бўлар элнинг болалари бир-бирин дер,
Бўлмас элнинг болалари бир-бирин ер.
Бир бўл энди, қадри баланд қадингни кер,
Халқ бўл, элим, халқ бўл, элим, халқ бўл, элим!

ВАТАНИМ

Мен дунёни нима қилдим,
Ўзинг ёруғ жаҳоним,
Ўзим хоқон,
Ўзим султон,
Сен тахти Сулаймоним,
Ёлғизим,

Ягонам дейми,
Топинган кошонам дейми,
Ўзинг менинг улуғлардан
Улуғимсан, Ватаим...

Шодон куним гул отган сен,
Чечак отган изимга,
Нолон куним юпатган сен,
Юзинг босиб юзимга.
Синглим дейми,
Онам дейми,
Ҳамдарду ҳамхонам дейми,
Офтобдан ҳам ўзинг меҳри —
Илиғимсан, Ватаним.

Сен Машрабсан,
Халқда тумор,
Балхда дорга осилган,
Навоийсан, шоҳ ёнида
Фақирни дуо қилган.
Яссавийсан, меники деб,
Кўринган даъво қилган,
Минг бир ёғи очилмаган
Қўриғимсан, Ватаним.

Сен Хўжандсан,
Чингизларга
Дарбозасин очмаган,
Темур Малик орқасидан
Сирдарёга сакраган,
Муқаннасан қорачиғи
Оловларга сачраган,
Широқларни кўрган чўпон
Чўлиғимсан, Ватаним.

Ким Қашқарни қилди макон,
Ким Энасой томонда,
Жалолиддин — Курдистонда,
Бобуринг — Ҳиндистонда,
Бу қандай юз қаролиғ деб,
Ётарлар зимистонда,
Тарқаб кетган тўқсон олти
Уруғимсан, Ватаним...

Ўғлим, десанг осмонларга
Ғирот бўлиб учгайман,
Чамбил юртда Алпомишга
Навкар бўлиб тушгайман,
Падаркушдан пана қилиб
Улуғбеинг қучгайман,
Ғичир-ғичир тишимдаги
Сўлиғимсан, Ватаним...

Ўтган кунинг — ўтган кундир,
Ўз бошингга етган кун,
Қодирийни берган замин,
Қодирийни сотган кун.
Қўлин боғлаб,
Дилин доғлаб,
Етаклашиб кетган кун,
Воҳ болам! деб айтолмаган
Дудуғимсан, Ватаним.

Ёнингда қон йиғлаган бир
Шоирингга қараб қўй,
Гар Қўқонга йўлинг тушса,
Детдомларни сўраб қўй.
Ҳеч бўлмаса Усмон хокин

Келтирмоққа яраб қўй,
Олисларда қуриб қолган
Қудуғимсан, Ватаним...

Сен — шохлари осмонларга
Тегиб турган чинорим,
Ота десам,
Ўғлим деб,
Бош эгиб турган чинорим,
Қўйнимдаги ифтихорим,
Бўйнимдаги туморим,
Ўзинг менинг улуғлардан
Улуғимсан, Ватаним!

ЖАЙРОН

Қон йиғлатди қайси бағритош,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?
Оёғингга қўйиб ётай бош,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?..

Юрак қонинг тўкилган сўқмоқ
Бағри алвон лолақизғалдоқ,
Сенга тошлар отди қай гумроҳ,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?..

Зор йиғладинг бунча ҳам ҳайҳот,
Менда ҳам бор сендаги сайёд...
Эй беозор, эй мўмин жонзот,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?..

Бу дунёнинг нокаслари бор,
Эзгуликни кўролмайдилар.

Мени ҳам қон қилдилар улар,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?..

Лабим билан яранг силайман,
Сенга дарди шифо тилайман,
Кел, туғишган оғанг бўлай ман,
Жайрон, нега кўзинг тўла ёш?..

МЕҲР ҚОЛУР

Ўтар қанча йиллар тўзони,
Юлдузлар — кўзёши самони.
Ўтар инсон яхши-ёмони,
Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Қорачуғда порлаган ўша,
Иқболига чорлаган ўша.
Дунёни тор айлаган ўша —
Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Анор сенинг юзларинг, сулув,
Хумор сенинг кўзларинг, сулув,
Ёдда қолмас сўзларинг сулув,
Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Оқиб кетди сувларда Тоҳир,
Зухро йиғлаб қолди қон бағир.
Келганда ҳам қиёмат охир,
Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Нима дейсан, эй, ғаюр инсон?
Ғийбатларинг қилди мени қон.
Сен ҳам бир кун ўтурсан, инон,

Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

* * *

Шеърият бу қадим буюк
Сўқмоқ экан,
Кийиксўқмоқ экан, кийик
сўқмоқ экан.

Ширин азоб экан, жонни
Ёқмоқ экан,
Бир қўлда гул, бир қўлингда
чақмоқ экан...

Юрагим-ей, бошлаб келдинг
мени қайга?
Бағрим ўхшар пора-пора
Бўлган найга.

Кўнглим сезар бу сўқмоқдан
Ўтолмайман,
Қайтиб кетай десам қайтиб
Кетолмайман —

Чақиртошлар товонимдан
Тишлаб олган,
Қўлларимдан кийикчалар
Ушлаб олган.

МУҲАББАТ

Муҳаббат, эй гўзал изтироб,
Эй кўҳна дард, эй кўҳна туйғу.
Кўкрагимга қўлингни тираб,
Юрагимни тўкиб қўйдинг-ку.

Қанча кўзлар менга зор эди,
На ғам, на андуҳим бор эди.
Қушдай енгил руҳим бор эди,
Чок-чокидан сўкиб қўйдинг-ку.

Не қилардинг менга тегиб сен,
Енгилмаган эдим — енгиб сен,
Бошларимни ерга эгиб сен,
Қоматимни букиб қўйдинг-ку.

Сен мен учун бир хаёл эдинг,
Яхши бор ё яхши қол эдинг.
Жон керакми — мана ол энди,
Қийнар бўлсанг қийнаб тўйдинг-ку.

Билмам, нима эди мақсадинг:
Менга бир жуфт гулинг асрадинг,
Бирин отин Кумуш атадинг,
Бирин исмин Зайнаб қўйдинг-ку.

Муҳаббат, эй гўзал изтироб,
Кўчанг кездим сарсон, довдираб,
Юзларимга юзларинг тираб,
Кўзларимни бойлаб қўйдинг-ку!..

СУВПАРИ

Сени ҳеч ким севолмайди менингдек:

Васлингга зор бу ошиқлар, эҳтимол,
Пойингга тиз чўкиб йиғлар, эҳтимол,
Лекин содиқ бўлолмайди менингдек!..

Алданма ёр, алдамчилар макрига,
Малак бўлма бевафо ишқ шаҳрига,
Улар сени бир босса бас бағрига,
Сени ҳеч ким севолмайди менингдек.

Йўлинг кесиб ўтсам — ўзим хижолат,
Узоқдан бир сени кўрсам кифоят,
Бир нигоҳинг ўзи менга иноят,
Сени ҳеч ким севолмайди менингдек.

Жонингга жон бўлмайман-у, севаман,
Ёнингга бир келмайман-у, севаман,
Исмингни ҳам билмайман-у, севаман,
Сени ҳеч ким севолмайди менингдек.

Сен кўкдаги ҳарир кўйлак, ҳур-пари,
Кўк кўлдаги тиниб қолган сувпари.
Муҳаммаднинг кўнглидаги дилбари,
Сени ҳеч ким севолмайди менингдек.

ТҶЙ КЕЧАСИ

Юзга упа сурмасдан,
Тўлин бўлди Зебижон.
Ўн саккизга кирмасдан,
Келин бўлди Зебижон.

Мен не дердим, нима дей?
Олов эдик, шўх эдик.

Зеби билан эринмай
Ўн йил бирга ўқидик.

Эски мактаб, алвидо,
Хоналари тор эди.
Ўртамизда бир Худо,
Бир сиёҳдон бор эди.

Мен лапашанг, албатта,
Сўрамадим қўнглини.
Ўн йил ўқиб бир марта
Ушлолмадим қўлини...

Ўлтирибман энди жим,
Кекса онам олдида.
Тўйга мен ҳам борардим,
Ёмғир ёғиб қолди-да!

КУНДОШЛИ УЙ

Муштипару мунглиғ сенсан,
Кўзингда ёшлар шашқатор.
На бева, на қаллиқ сенсан,
Ойлар чиқиб, ойлар ботар.

Хоҳ Кумуш бўл, хоҳ бўл Зайнаб,
Бахтлиман деб айтолмайсан.
Кундошли уйда сен яйраб
Яшолмайсан, яшолмайсан.

Бек бўлмаса чўпон — боринг,
Бағри дилинг тўлсин экан.
Ғариб бўлса ҳамки ёринг,

Ўзингники бўлсин экан.

Кундошли уй вайронадир,
Ош ўрнига — айрон татир.
Кошонанг бўлса ҳам қаср,
Ғамхонадир, ғамхонадир.

Хоҳ Кумуш бўл, хоҳ Зайнаб,
Бахтлиман, деб айтолмайсан.
Кундошли уйда сен яйраб
Яшолмайсан, яшолмайсан.

МУДДАО

Кузда гўзал бизнинг Фарғона,
Қиёси йўқ жаннат маскандир.
Уйимизни соғиндим, она,
Боғимизда беҳи пишгандир...

Елар елдек, қирда беарқон
Туёқлари чақноқ кулунлар.
Сойда танга сочардир ҳамон
Ўғил сўраб сулув келинлар.

Сиз-чи, юрибсизми ғимирлаб,
Кўнглингизда ғаройиб ҳислар.
Олдингиздан ўтса қиқирлаб
Сочига қўл тегмаган қизлар.

Мен ҳам ўша-ўшаман, нодон,
Гоҳ панд бериб, гоҳида панд еб.
Машхур қил, деб сўраб Худодан,
Тиламабман бахтли бўлай деб...